

15 FRAMTIDSFRÅGOR SOM MÅSTE FÅ ETT SVAR REDAN IDAG

HÅLLBAR FRAMTID HANDLAR INTE OM SEN. DEN HANDLAR OM NU

LÄS OM VÅR ROLL, VÅRA VAL OCH VÅR SYN PÅ FRAMTIDEN

Illustration: Lambretta Grafisk design & illustration

Nytan med fjärrvärmens börjar redan i den så kallade avfallstrappan. När materialåtervinnarna har sorterat ut allt material som kan cirkuleras och användas på nytt i samhället, tar vi hand om resten. Av detta gör vi klimatsmart och resurseffektiv energi. Vi renar utsläpp i luft och vatten. Miljö- och hälsofarliga ämnen stoppas från att cirkulera vidare i samhället. Askor och restprodukter hanteras säkert och koncentreras för framtida materialåtervinning. Vi minskar behovet av miljö- och klimatskadliga deponier i Europa. Vi utför en Miljötjänst som kombinerar lokal, regional och global nytta för producenter, återvinningsföretag, fastighetsägare och fjärrvärmekollektivet.

De som väljer Söderenergi och fjärrvärme bidrar redan idag till en hållbar uppvärmning lokalt, globalt och tillsammans. Men det finns mer att göra. Ännu är fjärrvärmens inte ett självklart alternativ för alla. På följande sidor vill vi därför

redovisa våra synpunkter på hur vår energiförsörjning och avfallshantering bör utvecklas för att vi tillsammans ska kunna åstadkomma ett än mer hållbart samhälle.

OSA:

NU – INTE SEN...

1 SVENSK KRAFTVÄRME BEHÖVER BYGGAS UT. INTE BEGRÄNSAS

Den pågående omställningen av elförsörjningen i Sverige och norra Europa med el baserad på mer sol och vind ökar sårbarheten i samhället. Tillräcklig effekt kan inte garanteras vid tillfällen då solen inte skiner och vinden inte blåser. Omställningen behöver därför kompletteras med en stabil och trygg elproduktion där effekten alltid kan garanteras.

I Sverige befinner vi oss i den unika situationen att vi har väl utbyggda fjärrvärmesystem som tillsammans utgör en stor potential för kraftvärmeproduktion. En omfattande utbyggnad har redan genomförts där äldre fjärrvärmeverk ersatts av moderna kraftvärmeverk för produktion av både värme och el med mycket goda miljöprestanda. Utbyggnadstakten har dock minskat under senare år och riskerar att helt stanna av till följd av bland annat låga priser på el och elcertifikat.

Kraftvärme baserad på förnyelsebara och återvunna bränslen kan och måste istället byggas ut

ytterligare för att både skapa ett hållbart samhälle och ett effektivt resursutnyttjande med en stabil och trygg elproduktion. En ökad lokal elproduktion i tätorterna skulle dessutom innebära minskade överföringskostnader och minskade energiförluster, jämfört med el som transporteras långväga via kraftledningsnätet.

2 GÖR FJÄRRVÄRMEN TILL ETT SJÄLVKLART MILJÖVAL I STÄDER OCH STÖRRE SAMHÄLLEN

Kunder som väljer värmepumpar förbrukar energi som till stor del produceras i koleldade kraftverk i Europa. Kunder som väljer fjärrvärme förbrukar energi som till stor del minskar depotier i Europa.

Olika typer av värmepumpar, ved och pelletseldning är utmärkta alternativ som uppvärmning av enstaka och enskilt belägna fastigheter och i mindre samhällen – istället för direktverkande el eller oljeeldning. I områden där fjärrvärmesystem är ett realistiskt alternativ tillför de ingen som helst miljönytta.

Ved- och pelletseldning ger upphov till utsläpp av föroreningar och hälsofarliga partiklar om röken inte renas effektivt. Värmepumpar ökar förbrukningen av el, som på marginalen produceras i kol- och naturgaseldade kraftverk med ökade utsläpp av klimatgaser som följd.

I tätbebyggda områden som försörjs med fjärrvärme innebär varje ny värmepump en minskad möjlighet att omhänderta avfall på ett miljö- och resursmässigt bra sätt. Ökande avfallsmängder anstränger ytterligare kommunernas återvinningsbolag.

Vår kraft- och fjärrvärme är en miljötjänst som producerar värme och el dygnet runt och året om samtidigt som vi bidrar till att lösa samhällets avfallsproblem. Och det oavsett om vinden blåser eller solen skiner eller om subventioner är höga och elpriser låga. Vi levererar alltid.

3 NOTAN FÖR PROFESSIONELL AVFALLSHANTERING MÅSTE SKICKAS TILL PRODUCENTERNA

Söderenergi ställer sig helt bakom Sveriges och EU:s avfallsstrategi och avfallstrappa. Det innebär att vi i första hand ska försöka undvika att avfall överhuvudtaget uppkommer. I andra hand ska vi återanvända produkter och i tredje hand materialåtervinna så långt det är möjligt. Energiåtervinning kommer normalt i fjärde hand medan deponi är en lösning i absolut sista hand. Alla stegen kräver kompetens och investeringar.

Energiåtervinning av avfall skapar stora klimat- och miljövinster. Denna miljötjänst måste värderas på ett annat sätt än vad som sker idag. De värden som kraft- och fjärrvärmens redovisar kan inspirera återvinningsbolagen att genomlysna sina miljö- och resursprestanda för att öka graden av materialåtervinning. Ett stort problem med dagens avfallshantering är att kostnader och ansvar inte fullt ut drabbar producenterna som är en stor del av problemet. Det sätter stor ekonomisk press på avfalls-, material- och energiåtervinningsföretag. Notan för avfallshanteringen måste därför föras uppåt i avfallstrappan. Ända upp till produktionsledet för att där effektivt kunna påverka både produktion, materialval och konsumtion i en mer hållbar riktning. Producenter med hållbara affärsmodeller ska gynnas. De producenter som anstränger samhällets avfallshantering med dåliga materialval och design ska stå för kostnaden.

4 BESKATTA DE SOM SMUTSAR NER ISTÄLLET FÖR OSS SOM HÅLLER SVERIGE RENT

Vi gillar inte en skatt på avfallsförbränning. Den leder inte till önskade miljövinster. Den friar de som smutsar ner och straffar de som städar och håller rent i samhället.

I oktober 2017 presenterades en statlig utredning om olika skatter (SOU 2017:83) som kan

komma att påverka förbränningen av avfall inom fjärr- och kraftvärmesektorn mycket negativt.

Ett av dessa förslag gäller en ny skatt på förbränning av avfall. Utredaren har tvingats lämna förslaget trots att utredaren själv konstaterar att skatten inte leder till några miljömässiga vinster. Utredaren har därför avstyrkt en sådan. Söderenergi motsätter sig också en avfallsförbränningsskatt. Det är svårt se någon resurs-, klimat- eller miljönytta med en sådan skatt som kraftigt skulle påverka ambitionen att åstadkomma en mer cirkulär ekonom.

En skatt skulle enbart bli fiskal och kostnaderna skulle drabba våra fjärrvärmekunder. Detta minskar fjärrvärmens konkurrenskraft och gynnar andra mindre miljö- och resurseffektiva former av värme- och elproduktion. Det vore också olyckligt om avfallet av kostnadsskäl riskerar att söka sig illegala vägar.

Utredningen fick även i uppdrag att utreda om nuvarande system med avgifter för utsläpp av kväveoxider skulle kunna ersättas av en skatt. I nuvarande system får de som släpper ut mer kväveoxider än riksgenomsnittet betala en avgift

Foto: Marklund Film AB

till systemet och de som släpper ut mindre än får istället återbetalning från systemet. Detta system har varit mycket framgångsrikt. Tanken bakom det nya utredningsförslaget är att avskaffa dagens system för att ersätta det med en ny skatt på utsläpp av kväveoxider inom vissa sektorer. En skatt på utsläpp av kväveoxider skulle drabba fjärr- och kraftvärmen hårt som redan vidtagit omfattande åtgärder för att minska utsläppen av kväveoxider. De sektorer som idag står för de största utsläppen omfattas inte av skatten. Konsekvensen skulle även här enbart bli en fiskal skatt med mycket liten påverkan på utsläppen av kväveoxider från vår sektor.

5 DAGENS ELCERTIFIKAT MOTVERKAR TRYGG OCH SÄKER ELPRODUKTION

Avgörande för en utbyggnad av kraftvärmen är att den stimuleras och ges rätt förutsättningar. Dagens elcertifikatssystem som finns till för att stimulera en ökad förnyelsebar elproduktion har en rad brister och motverkar den för Sverige nödvändiga utbyggnaden av ny kraftvärme. I det nuvarande systemet belönas förnyelsebar elproduktion men inte förmågan att leverera elen när den behövs. Effekten måste kunna garanteras när den som mest behövs. Därför bör dagens

elcertifikatssystem snarast ändras så att också förmågan att leverera effekt när den verkligen behövs stimuleras. Alternativt bör andra incitament skapas som premierar en alltid tillgänglig kraftproduktion över året.

6 VÄRNA MARK FÖR NY OCH HÅLLBAR KRAFT- OCH FJÄRRVÄRME

Förutom att kraftvärmeutbyggnaden måste ges rätt ekonomiska förutsättningar krävs mark att bygga anläggningarna på. I dag råder en stark konkurrens om byggbar mark i våra storstäder, inte minst i Stockholmsregionen. Att hitta platser för nya anläggningar är mycket svårt. I Stockholmsregionen finns också en stor potential för ytterligare kraftvärme då en stor del av regionens fjärrvärme produceras i äldre hetvattenanläggningar.

Igelsta är en utmärkt plats för en utökad kraftvärmeproduktion. Läget är relativt avskilt från annan bebyggelse med tillgång till Östersjöhamn och bra bilförbindelser. Igelstaområdet bör därför värnas i den kommunala planeringen för att kunna säkerställa att en framtida utbyggnad är möjlig. En utbyggnad här skulle också kunna skapa stora värden för våra ägarkommuner.

7 FÖRBJUD NY FOSSIL PLAST. VI BEHÖVER INTE PLASTEN. PLASTEN BEHÖVER OSS

Plast ingår till en viss del i den bränslekross och i det gummi som vi energiåtervinner. Plast är inget nödvändigt bränsle för kraftvärmeproduktion, men det behövs ett miljömässigt säkert omhändertagande av plasten. Och det sker bäst genom energiåtervinning.

Idag produceras det stora mängder plast. Plast som varken kan eller bör materialåtervinnas. Det finns två viktiga skäl till detta. Det första är att det finns plast som av kvalitetsskäl inte kan materialåtervinnas eller att plasten är uppblandat med papper eller trä. Det andra skälet är att plast många gånger innehåller hälso- och miljöfarliga organiska föroreningar, såsom mjukgörare och bisfenoler men även metaller, som absolut inte bör tillåtas cirkulera runt i samhället.

Eftersom deponering av brännbart material är förbjuden i Sverige så är energiåtervinning eller export av plasten de enda alternativen. Effektiv energiåtervinning i Sverige är då ett bättre alternativ eftersom energiinnehållet i plasten tas tillvara, risken för spridning av plast i miljön

försvinner samtidigt som eventuella hälso- och miljöskadliga ämnen i plasten förstörs.

För att långsiktigt komma tillrätta med de problem som plasten orsakar måste åtgärder sättas in högre upp i avfallstrappan. Produktion och konsumtion av plastartiklar måste minska och då särskilt sådan som innehåller hälso- och miljöfarliga ämnen. Vi anser att ny fossil plast ska förbjudas.

8 UNDERLÄTTA IMPORT AV AVFALL FÖR ENERGIÅTERVINNING. FÖR KLIMATETS SKULL

Klimatpåverkan är ett globalt problem och känner inga gränser. Sett ur detta perspektiv så är det en klok och ansvarstagande strategi att importera avfall och utnyttja dem som en bränsleresurs i våra egna kraftvärmeverk. Avfallshanteringen är i de flesta andra europeiska länder betydligt sämre än i Sverige och årligen läggs ca 100 miljoner ton brännbart avfall på deponi i Europa. Denna hantering innebär ett stort resursslöseri och medför föroreningar i form av utsläpp till mark och vatten. Deponi är även en stor källa för utsläpp av kraftfulla klimatgaser, inte minst metan.

Av den totala mängd avfall som deponeras i Europa utgör Sveriges import cirka 1 procent. Vår import minskar såväl den globala klimatpåverkan som övriga miljöproblem som avfallshögarna leder till. Svenska anläggningar är konstruerade för miljösäker förbränning och har en mycket hög grad av energiåtervinning. Att deponering är så vanligt i övriga Europa beror på att det saknas fjärrvärmeanläggningar som kan utnyttja avfallet som en energiresurs.

De avfallsbränslen som Söderenergi importerar för energiåtervinning är i stora delar rivningsvirke som vi tidigare exporterat från Sverige, då som byggnadsvirke. Avfallsbränslet är källsorterat, upparbetat och kvalitetssäkrat konsumtions-, rivnings- och skogsavfall.

Foto: Marklund Film AB

9 URSPRUNGMÄRK SKOGSBRÄNSLEN REDAN NU!

Söderenergi vill verka för att avfall från skogsbruket fortsatt ska kunna användas för energiproduktion. Inom EU pågår det dock en debatt kring användningen av denna typ av bränsle. Användningen av skogsbränsle ifrågasätts på kontinenten, bland annat av vissa miljöorganisationer. Debatten ska ses mot bakgrund av att tillgången på skog skiljer sig radikalt mellan kontinenten och Skandinavien. Både ägarformer och tillgången på skog och inte minst formen av skogsbruk som vi bedriver skiljer sig åt på flera plan jämfört med kontinenten.

Sedan århundraden utgör skogsindustrin i Sverige en viktig basnäring och vi är idag den tredje största leverantören av skogsbaserade produkter i världen efter USA och Kanada. Skogen sköts på ett uthålligt sätt och vårt skogsförråd har också fördubblats de senaste 90 åren. De svenska skogarna binder idag lika mycket koldioxid som Sveriges totala utsläpp per år och kommer att fortsätta göra så om skogen brukas som idag.

Söderenergi ser därför inga naturvårds- eller miljöproblem med att utnyttja avfallet från skogs-, pappers- och sågverksindustrin. Det är

dock viktigt att alla skogsbränslen kommer från ett hållbart skogsbruk, Söderenergi ställer därför krav på ursprungsmärkning och spårbarhet för skogsbränsle.

10 VI VERKAR FÖR HÅLLBARA TRANSPORTER. LAGEN BROMSAR OSS

Söderenergis omställning från fossila bränslen till återvunna och förnyelsebara bränslen har totalt sett inneburit mycket stora resurs-, miljö- och klimatvinster. Omställningen har dock inneburit att våra transporter har blivit mer omfattande. För att kompensera detta krävs både satsningar på ny teknik och lagändring.

Cirka hälften av de tre miljoner kubikmeter bränsle som årligen tas in till Igelstaverket transporteras med fartyg som är ett mycket effektivt transportmedel. En stor del av det övriga bränslet kommer med ellok till vår järnvägsterminal i Nykvarn. Från terminalen transporteras bränslet sedan med en 74-tons lastbil. Denna bil drivs med 100 procent HVO-diesel vilket reducerar koldioxidutsläppen med hela 90 procent jämfört med fossilt dieselbränsle. Användningen av 74-tons lastbil sker med dispens på sträckan mellan Nykvarn och Igelstaverket.

För att ytterligare miljöanpassa våra transporter så anser Söderenergi att tyngre lastbilar bör tillåtas i högre grad än idag. Detta gäller såväl 74-tonns lastbilar med samma längd som dagens tillåtna lastbilar, som 98-tonns lastbilar med en större maxlängd än dagens tillåtna. En lastbil som kan transportera mer bränsle åt gången innebär en minskad miljö- och klimatbelastning från transporter per kilo transporterat bränsle.

11 STOPPA FÖRSLAGET PÅ KILOMETERSKATT. UPPMUNTRA ANVÄNDNINGEN AV MILJÖVÄNLIGA DRIVMEDEL ISTÄLLET

Söderenergi motsätter sig införande av en kilometerskatt för lastbilstransporter. En skatt skulle enbart leda till ökade transportkostnader och än värre motverka den cirkulära ekonomin. Det är inte lastbilstransporterna i sig som är det stora problemet utan de fossila drivmedlen som används. Söderenergi anser därför att åtgärder och styrmedel istället ska riktas mot mer miljövänliga drivmedel.

12 JU MER ENERGIÅTERVINNING DESTO MINDRE RISK FÖR SPRIDNING AV FARLIGA ÄMNINGEN

Även om materialåtervinning generellt kan sägas vara bättre än energiåtervinning gäller detta inte för avfall som innehåller organiska föroreningar eller tungmetaller. För denna typ av förorenade avfall är energiåtervinning ett betydligt bättre alternativ för att minska exponeringen av farliga ämnen. Man kan se det som en avgiftningsfunktion för samhället. De organiska föroreningarna förstörs vid förbränningen medan metallerna koncentreras och fastnar i askan från förbränningen och kan därefter omhändertas på ett säkert sätt. Detta skapar också förutsättningar för att man i en framtid ska kunna återvinna metallerna.

Även vid en mer utvecklad materialåtervinning kommer det fortsatt att finnas ett behov av att förbränna vissa avfall. Det finns begränsningar till exempel i hur många gånger papper och plast kan återvinnas. Tidningspapper kan återvinnas 6 till 7 gånger innan pappersfibrerna har fått så dålig kvalitet att de inte längre duger som råvara till nytt papper. Samma sak gäller de flesta plasttyper. Det finns också många exempel på produkter som är sammansatta av olika material vilket försvårar eller omöjliggör att materialåtervinning.

13 HUNDRA PROCENT FOSSIL FRIA BRÄNSLEN I VÅR FJÄRRVÄRME KAN SNART BLI VERKLIGHET

Söderenergi har sedan 1990-talet successivt och nästan helt gått över från fossil kol och olja till återvunna och förnyelsebara bränslen. Den sista torven fasades ut i början av år 2016. En liten andel eldningsolja används dock ännu för att värma pannorna innan andra fasta bränslen kan tillföras. Eldningsolja kan också behöva användas i våra reservanläggningar och användningen av

Illustration: Lambretta Grafisk design & Illustration

olja är också en förutsättning för att kunna uppfylla vår effektgaranti.

Söderenergi vill verka för att hela det sammanbyggda fjärrvärmesystemet i Stockholmsregionen på sikt ska vara fri från kol och olja och i stället helt baseras på återvunna och förnyelsebara bränslen. I ett första steg genomförs nu under 2017 en förstudie inom Söderenergi av möjligheten att ersätta vår egen användning av fossil eldningsolja med bioolja.

14 VÅR ASKA IDAG KAN BLI EN GULDGRUVA I MORGON

Vid förbränningen uppkommer askor och rökgasreningsprodukter som en rest. Söderenergis målsättning är att dessa askor, liksom annat avfall, i så stor utsträckning som möjligt återanvänds och

ingår i kretsloppet och den cirkulära ekonomin. Vid förbränning koncentreras metaller från bränslet i askorna. Metallerna är hårt bundna i askorna men om halterna är höga klassas askorna som farligt avfall och ska deponeras på ett säkert sätt. Genom en säker deponering skapas också förutsättningar för att i framtiden när tekniker utvecklats kunna utnyttja deponin för att återvinna värdefulla metaller.

15 ENERGIÅTERVINNING AV AVFALL GER SAMHÄLLET DUBBLA VINSTER

Energiåtervinning av avfall är tillsammans med återanvändning och materialåtervinning en bidragande orsak till att vi i Sverige idag ser ytterst få soptippar i vår natur. Energiåtervinning av avfall ger dessutom ett betydande bidrag till vår energiförsörjning.

Sveriges energisystem är inte beroende av avfall som bränsle. Vårt avfallssystem å andra sidan, är det i allra högsta grad beroende av att vårt avfall inte deponeras i högre grad än vad som är nödvändigt. Och när dessa, för samhället vitala viktiga system integreras, uppstår stora vinster för både miljön och resursförbrukningen.

Söderenergis klimat- och resursbokslut för år 2015 visar rent konkret att energiåtervinning av avfall, förutom att ge fjärrvärme och el, också leder till både minskad klimatpåverkan och minskad resursförbrukning. Om den fjärrvärme och el som vi producerade under detta år skulle ha ersatts av annan värmeproduktion, till exempel av moderna värmepumpar och pellets pannor, skulle utsläppen av växthusgasen koldioxid blivit 800 000 ton större än vad de verkligen blev under 2015. Användningen av ändliga fossila bränslen skulle samma år ha ökat med 1400 GWh. Det motsvarar cirka 180 000 ton kol. Under samma tid hade soptipporna börjat växa på nytt.

EL OCH VÄRME FÖR ETT HÅLLBART SAMHÄLLE

SVERIGES FJÄRDE STÖRSTA FJÄRRVÄRMEPRODUCENT

Söderenergis huvudanläggning ligger i Södertälje och vi producerar fjärrvärme för cirka 300 000 personer, kontor och industrier i Stockholmsregionen. Vi hanterar en miljon ton utsorterat avfallsbränsle per år. Uppvärmning, elförsörjning och klok avfallshantering är centrala behov i våra hållbarhetssträvande ägarkommuner. Det är ett smart resursutnyttjande, en miljötjänst av rang.